

О. І. ЛЯТІНА

*Ольга Ігорівна Лятіна, студентка III курсу
Інституту післядипломної освіти Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

**ПОНЯТТЯ ПРАВОВІДНОСИН У КОНТЕКСТІ ЗАКОННИЦЬКОЇ
ТА ЮРИДИЧНОЇ ДОКТРИН**

Дослідження правовідносин у контексті законницької та юридичної доктрин є складним і багатоаспектним явищем, предметом постійної уваги юристів, філософів, соціологів. Сьогодні воно в центрі їхньої уваги і в Україні, де, з одного боку, конституційно проголошена правова держава, принцип верховенства права, а з іншого – ще не подоланий правовий нігілізм, тобто спроба вирішення певних питань поза правом, а часом і всупереч йому.

У межах тлумачення сутності правовідносин в контексті існуючих доктрин знаходиться першоджерело проблемності юридичної науки, що зумовлює актуальність обраної теми. У статті також обґрунтовується необхідність використання різних підходів у процесі дослідження правовідносин як складного багатогранного явища. Сьогодні безперешкодне співіснування і можливість вільного застосування при дослідженні правових відносин і соціальних явищ різних підходів сприяє як виявленню найширшого спектра ознак і властивостей цих відносин, так і встановленню об'єктивної і різносторонньої картини правового життя суспільства. Застосування законницької та юридичної доктрин у вивченні сутності, функціонування правовідносин свідчить про те, що суспільство зацікавлене у створенні правової держави. А це є актуальною проблемою сьогодення.

Метою статті є з'ясування багатоаспектної сутності правовідносин шляхом аналізу в контексті законницької та юридичної доктрин.

Пошуку сутності правовідносин присвячена значна кількість наукових робіт різних історичних епох, від античності до сьогодення. Сучасна правова доктрина тлумачить сутність права і правовідносин у вигляді окремих правових концепцій та підходів. Серед вітчизняних вчених, публікації яких пов'язані з дослідженням сутності правовідносин, можна назвати таких, як: М. Г. Патей-Братасюк, О. Ф. Скакун, О. С. Іюффе, Ю. І. Гревцов, С. С. Алексєєв, В. М. Протасов, Л. В. Петрова, М. Н. Марченко, Л. С. Явич, П. М. Рабінович, О. В. Аверін, В. М. Селиванов, А. Г. Братко, Ю. К. Толстой, Р. О. Халфіна та інші. Отже, прагнення осмислити правовідносини як цілісне суспільне явище зумовлює необхідність дослідження проблеми правовідносин у контексті законницької та юридичної доктрин, що є актуальним для сучасної юридичної діяльності в цілому – наукової, освітньої, практичної.

Ця актуальність значною мірою зумовлена доктринальною еkleктикою, що спостерігається в українській правовій сфері: офіційна правова ідеологія тяжіє до юридичної доктрини, центральною ідеєю якої є верховенство права як принципу правової рівності; практика підпорядкована законницькій доктрині, що пронизує принцип законності. Існує необхідність доктринальної визначеності нинішньої України в правовій площині. Оскільки законницька доктрина не є гуманістичною, то, очевидно, необхідно реалізовувати юридичну доктрину, тому висвітлення сутності правовідносин в контексті обох доктрин на часі¹.

У суспільстві існує багато різних за змістом відносин, серед яких правові відносини займають особливе місце. Суспільство – це своєрідна сукупність відносин, які виникають внаслідок взаємодії людей. Таким чином, правові відносини є результатом дії вимог норм права щодо відносин між різними суб'єктами. Регулюючи ті або інші відносини, право надає їм правової форми, внаслідок чого ці відносини стають правовими, одягаються в правову оболонку.

Людська взаємодія така ж багата і складна, творча та непередбачена як і сама людина та її життя. У взаємодії з іншими люди реалізують свої природні права та виконують правові обов'язки. Бути суб'єктом права – це і означає бути учасником правовідносин².

Проблема тлумачення правовідносин посідає значне місце у загальній теорії права та в галузевих юридичних науках. Умови суспільного життя зазнають постійних змін та зумовлюють необхідність використання нових комплексних підходів до дослідження поняття правовідносин. Таким чином, сьогодні існують різні точки зору до визначення цього поняття. Наприклад, Р. О. Халфіна вважає, що правовідносини – це реальне суспільне відношення в єдності його форми і змісту³. Л. С. Явич визначає правовідносини як різновид суспільних відносин, які за своєю формою виступають як індивідуально визначений зв'язок уповноважених і зобов'язаних осіб, що реалізують свої суб'єктивні права і виконують покладені на них юридичні обов'язки⁴. В. П. Грибанов розглядає правовідносини як один з видів суспільних відносин, який виникає в результаті регулювання нормами права таких відносин⁵. За визначенням О. Ф. Скакун, правовідносини – це врегульовані нормами права вольові суспільні відносини, що виражаються в конкретному зв'язку між правомочними і зобов'язаними суб'єктами – носіями суб'єктивних юридичних прав, обов'язків, повноважень і відповідальності – і забезпечуються державою⁶.

Варто зазначити, що в методології права сформувалися альтернативні підходи до осмислення правової реальності: з одного боку, юридичний (від *jus* – «справедливість») і теорія природного права, а з іншого – легістський, тобто законницький (від *lex* – лат. – «закон») підхід. Кожний із них відображає певний аспект правової реальності, а тому доповнює один одного. Перший базується на розмежуванні права і закону, другий – на ототожненні. Власне цей момент чи розрізнення ототожнення права і закону і позначає принципову відмінність між двома протилежними доктринами, які можна назвати відповідно юридичною та законницькою⁷.

Зазначені вище типи праворозуміння охоплюють різноманітні концепції права, які за спрямованістю в обґрунтуванні сутності права об'єднуються у відповідні правові школи. Окрім теорій природної школи права, юридична доктрина охоплює правові концепції історичної, психологічної та соціологічної шкіл права, кожна з яких також визначає право як явище надпозитивне (наддержавне), але тлумачить його зі своїх власних позицій. Легістський тип праворозуміння охоплює теорії, що утворюють нормативістську та аналітичну школи права⁸.

Під усією цією термінологічною розмаїттю лежить ідея, зміст якого ми формуємо як розрізнення і співвідношення права і закону. Мова при цьому йде не тільки про термінологічну уніфікацію понятійного словника різних підходів до права, але і, що більш істотно, про переосмислення цих різних підходів з нової позиції, під новим кутом зору. Власне кажучи саме для юридичної доктрини питання «що таке право?» є справжнім питанням, дійсною проблемою. Для законницького ж підходу такого питання в справжньому змісті не існує, оскільки для нього право – це вже офіційно дане, діюче, позитивне право⁹.

З позицій законницької доктрини, правові відносини визначаються, зазвичай, як взаємодія між суб'єктами права, що здійснюється на засадах норм позитивного (державного) права (закону). В основу цього визначення також покладено розуміння права як сукупності норм. Легізм як своєрідна ідеологія і практика не визнає розмаїття форм права. Легізм заперечує природні права людини, вона трактується механістично, плоско, неадекватно сучасному образу людини, створеному людинознавством.

У вітчизняній юриспруденції тривалий час домінувала законницька доктрина, в межах якої, на жаль, правовідносини були знаряддям державного свавілля. В історії розвитку вітчизняної юридичної науки були періоди домінування крайньої, навіть спотвореної, форми легізму, наслідками якої стала насильницька юридична практика у втіленні правових відносин. З позицій визнання правової природи і сутності закону ясно, що загальнообов'язковою силою повинний володіти тільки правовий закон. Можливість зловживання поняттям права і формою закону в антиправових цілях, зрозуміло, не знецінює роль і значення закону як правового по своїй природі явища, як необхідної загальнообов'язкової форми вираження і дії права в соціальному житті людей¹⁰.

Сьогодні наукова юридична діяльність, спираючись на багатоаспектне праворозуміння, спроможна остаточно звільнитись від обмежених уявлень і стереотипів, які склалися на ґрунті радянського правознавства (а їх негативний вплив відчувається ще й нині) та досягти істотних результатів у дослідженні правовідносин як однієї з найважливіших юридичних категорій. Людське життя завжди багатше від будь-якого писаного права, природні права людини є невичерпними, оскільки людина сама невичерпна. Тому нормативні акти не завжди встигають за нашим життям, і тому не завжди адекватно його відображають. Загальновідомою є теза, що на всі випадки життя правила виписати неможливо, оскільки життя є творчим, дуже індивідуалізованим процесом, і тому позитивно закріпити всі правовідносини не є можливим. Держава створює писане право, але це не означає, що люди не створюють правовідносин, що їх взаємодія не є правовою, тобто такою, що не відповідає принципу правової рівності, здійснюється поза ним. Отже, по суті, у легізмі відбувається ототожнення правовідносин із нормативними відносинами чи законівідносинами засобом підміни понять.

Істотно відрізняється від законницького юридичне (юснатуралістичне) трактування правовідносин, сутність якого визначається моральною критикою права і держави, яка спрямована на легітимацію й обмеження права і держави. Правовідносини є формою існування права, а смисловими характеристиками права з позицій цього праворозуміння є справедливість, свобода, добро, істина тощо, їх рівна міра, рівний масштаб для однойменних суб'єктів права, тому правовідносини можна визначити як таку взаємодію суб'єктів права, в основі якої лежить правова рівність, тобто однакова міра, однаковий масштаб справедливості, добра, свободи, істини.

Водночас, коли законницька доктрина зосереджує свою увагу на державному праві, а проблема співвідношення права та закону взагалі відсутня, бо право і закон ототожнено, в юридичній доктрині увага зосереджена на проблемі співвідношення права і закону. В усіх концепціях, що створені в контексті юридичного праворозуміння, право мислиться не як суб'єктивне, свавільне владне веління, витоки кого неминуче знаходяться в державі, а як явище об'єктивне, самостійне, що має власну сутність, природу, пронизане власним принципом – принципом формальної рівності¹¹.

Витоки юридичної доктрини в європейському розумінні простежуються вже в античній філософсько-правовій думці. Антропологічні теорії природного права ґрунтуються на природі людини і вбачають в ній критерії права. Наприклад, Демокрит наголошував, що «несправедливе – це те, що суперечить природі»¹². Каллікл писав, що закони потрібні лише слабосильним: «Заради і власної вигоди встановлюють вони закони, роздаючи похвали і ганьбу»¹³. Принципом абсолютної справедливості пронизане вчення про державу Аристотеля. Доцільно наголосити, що доволі міцною була юснатуралістична традиція в українській правовій думці, починаючи з княжої доби. Чималий внесок у її ствердження було зроблено С. Оріховським, який відстоював концепцію природних прав людини, Х. Філалетом, братами Смотрицькими, П. Могилою, П. Орликом, Г. Сковородою, М. Костомаровим, Т. Шевченком, І. Франком, Л. Українкою, М. Грушевським та багатьма іншими. Відомо, що на звичаєвому праві ґрунтувалася «Руська правда».

Правова рівність у свободі як рівна міра свободи означає і вимогу еквівалента у відносинах між вільними індивідами як суб'єктами права та закріплена в Основних законах більшості держав світу. В нашій державі це Конституція, де міститься норма про рівність усіх громадян перед законом та судом.

Таким чином, згідно юридичної доктрини, неважливо у яких об'єктивованих формах існує право, а важливо, щоб у житті людей стверджувалися його ідеї та принципи, насамперед, правова рівність. Норма – це лише одна з форм права, важливо, щоб у неї був правовий зміст, тоді відносини людей на засадах цієї норми будуть правовими. Невідповідність закону праву може бути наслідком правозаперечувального характеру, будуючи антиправову позицію законодавця, різного роду помилки і промахи¹⁴.

Дуже важливим аспектом цієї проблеми є якість норми, її зміст, по якому треба визначити, чи правовою нормою є якась норма, чи неправовою нормою із довільним змістом. Засадою правовідносин має бути змістовно-правове їх наповнення. Таке визначення права через його об'єктивні сутнісні властивості виражають у цілому природу, зміст і специфіку права, фіксують розуміння права як самостійної сутності, відмінної від інших сутностей.

Правовідносини, будучи одним з центральних предметів дослідження теорії права, мають складну будову, яка охоплює суб'єкти, об'єкти та зміст правовідносин. Аналізуючи поняття правовідносин у контексті законницької та юридичної доктрин, варто зупинитися на суб'єктному складі правовідносин, що суттєво різняться в межах двох вищезазначених підходів. Суб'єкти права в різні історичні періоди є різними. Це зумовлено духом часу, історичним періодом, особливостями національної культури народу, політичним режимом тощо. Наприклад, у середньовічному суспільстві суб'єктами права могли бути люди відповідних соціальних станів: герцоги, графи, барони, духовенство. Простолюдини могли бути позбавленими такого статусу якщо не повністю, то в значній мірі. Абсолютними правами були наділені король, члени його сім'ї. Суспільство жило за принципом: чим вище ти на соціальній драбині, тим більше шансів у тебе на рівну міру справедливості, поваги до твоєї гідності.

Варто відзначити, що нинішня тенденція розвитку права тяжіє до розширення і кола суб'єктів права, і обсягу їх прав. Це робиться одночасно із утвердженням на історичній арені людини-особистості в масовому масштабі, розвитком почуття її людської гідності, високої правосвідомості, нової шкали цінностей, демократичного способу життя, розвитком парламентаризму, формуванням громадянського суспільства тощо.

Сучасна українська філософія права дедалі послідовніше відстоює ідею невід'ємності людини від права. Наявну систему правовідносин можна порівняти з процесом розвитку, який має головного свого носія – суб'єкта права, тобто людську особистість. У зв'язку з цим, головна мета права – створення таких суспільних умов існування, коли людській особистості надано найповнішу свободу діяти відповідно до принципу справедливості, який відповідає рівню розвитку моралі цього суспільства.

Тривалий час у вітчизняному правознавстві зв'язок суб'єкта права з людиною-особистістю не визнавали, оскільки в контексті законницької доктрини людині-особистості як суб'єктові права місця не відводили. Формально людина як суб'єкт права в легізмі фігурує, проте, вона є об'єктом законницького впливу на неї державної влади засобом створення й використання правових норм (норм законів). Глибинного зв'язку права з людиною-особистістю як соціокультурним феноменом, носієм природних прав і свобод, творцем права тощо законницька доктрина не визнає.

Ю. Є. Пермяков, визначаючи предмет філософії права, наголошує, що філософія права вивчає «... духовну ситуацію, в якій опиняється людина, яка у своїх вчинках стосується влади, держави та права»¹⁵. Отже, дослідити людину як суб'єкта правовідносин в усіх її зв'язках з різними сферами, процесами, предметами, субстанціями тощо – це передумова адекватного її пізнання.

Нині суб'єктом права є держава, в бездержавний період розвитку людства такого суб'єкта права не було. У сьогоденній Україні суб'єктом права є громадянське суспільство в особі місцевих громад, їх представницьких органів. У тоталітарному суспільстві такого суб'єкта права не було, тобто політичний режим теж чинить вплив на становлення суб'єктів права. У тоталітарній державі особистість суб'єктом права теж виступає декларативно, а не реально, в усій повноті цього статусу. Вона може бути обмежена, як в колишньому СРСР чи Радянській Україні у праві на власність, на вільне пересування, на свободу думки, світогляду, віри, на політичний вибір тощо.

Щоб стати учасником правовідносин, суб'єкти повинні пройти два етапи наділення їх юридичними властивостями: набути властивостей суб'єктів права як потенційних суб'єктів (учасників) правовідносин – через відповідність певним правовим вимогам щодо правосуд'єтності; набути додаткових властивостей юридичного характеру в конкретній юридично значущій ситуації – суб'єктивних юридичних прав і обов'язків, що надаються їм правовими нормами. Саме вони визначають власне правові зв'язки, відносини між суб'єктами.

Сьогодні можна назвати такі види суб'єктів правовідносин: індивіди, організації, державні організації, недержавні організації, соціальні спільноти та інститути. Бути суб'єктом права означає володіти правосуб'єктністю, тобто здатністю мати природні права та обов'язки та могли їх реалізовувати на засадах рівної справедливості чи справедливої рівності (правової рівності). Правосуб'єктність є основною характеристикою суб'єктів права, тобто це передбачена нормами права здатність (можливість) бути учасниками правовідносин.

З позицій законницької доктрини людина отримує свої права від державної влади, яка, закріпивши їх у нормативних актах, видає їх громадянам. Отже, треба мислити, що права людини є наданими чи виданими державою. У межах юридичної доктрини ситуація виглядає інакше: всі права, якими володіє суб'єкт права,

трактуються як природні і невідчужувані. Таким чином, кожна людина є правосуб'єктною, має від народження низку природних прав, які державна влада має визнати і захистити, втіливши у писане право.

Варто підкреслити, що у формуванні суб'єкта правовідносин важливу роль відіграють виховання, навчання, рівень розвитку культури, стиль мислення, рівень морально-духовного стану суспільства тощо. Сьогодні суб'єктом правовідносин є нова українська людина, яка хоче жити на засадах партнерських відносин із владою, яка прагне справедливого ставлення до себе, у якій сформовано почуття власної гідності: людської, громадянської, національної. Тому держава повинна виступати гарантом миру і згоди людей, затверджувати в суспільстві формальну рівність і формальну справедливість, на яких повинні ґрунтуватися правові відносини.

Отже, правовідносини – це врегульовані нормами права суспільні відносини, учасники яких виступають як носії взаємних суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, що забезпечуються державою. Аналіз поняття правовідносин в контексті законницької та юридичної доктрин розкриває їх багатоаспектну сутність. У межах законницького підходу право тлумачиться як сукупність норм, а правові відносини розглядаються як взаємодія між суб'єктами права на засадах норм державного права. Юридична доктрина тлумачить право як явище об'єктивне, самостійне, що має власну сутність та пронизане власним принципом – принципом формальної рівності, на якому ґрунтуються правові відносини.

¹ Градова В. Г. Відображення ідеї верховенства права в українській правовій традиції XIX – початку XX століття // В. Г. Градова // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2011. – № 6 (79). – С. 223–232. – С. 223.

² Патей-Братасюк М. Г. Антропоцентрична теорія права: навч. посіб. – К., 2010. – 396 с. – С. 352.

³ Халфина Р. О. Общее учение о правоотношении. – М.: Юридическая литература, 1974. – 352 с. – С. 116.

⁴ Явич Л. С. Право і суспільні відносини. – М., 1971. – 298 с. – С. 127.

⁵ Теория государства и права: Учебник / Под ред. В. П. Грибанова, С. М. Коренева. – М., 1979. – 485 с. – С. 92.

⁶ Скакун О. Ф. Теория держави і права. Підручник / Пер. з рос. – Х.: Консул, 2001. – 656 с. – С. 345.

⁷ Кравчук М. В., Гладун З. С. Правознавство. Навч. посіб. – 2-ге вид. перероб. та доп. – Тернопіль: Карт-бланш, 2003. – 407 с. – С. 163.

⁸ Алаіс С. І. Проблема праворозуміння в основних школах права: автореф. дис. ... юрид. наук: спец. 12.00.01 / С. І. Алаіс. – К., 2003. – 20 с. – С. 7.

⁹ Теорія держави і права: Навч. посіб. / А. М. Колодій, В. В. Копейчиков, С. П. Лисенков та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 368 с. – С. 134.

¹⁰ Теорія держави і права (опорні конспекти). Навч. посіб. / Авт.-упоряд. Кравчук М. В. – К.: Атіка, 2003. – 288 с. – С. 82.

¹¹ Патей-Братасюк М. Г. Філософія права: Навч. посіб. – Т.: Астон, 2006. – 344 с. – С. 50.

¹² Нерсесянц В. С. Філософія права. – М.: НОРМА-ИНФРА-М, 1998. – 652 с. – С. 152.

¹³ Там само. – С. 407.

¹⁴ Молдован В. В. Основи держави і права. Курс лекцій. Навч. посіб. для юрид. факультетів вузів. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 521 с. – С. 317.

¹⁵ Пермяков Ю. Е. Лекции по философии права. – Самара: Изд-во «Самарский университет», 1995. – 120 с. – С. 3.

Резюме

Лятина О. І. Поняття правовідносин у контексті законницької та юридичної доктрин.

У статті розглядається актуальна проблема дослідження правовідносин у контексті законницької та юридичної доктрин. Із позицій законницького підходу правові відносини визначаються як взаємодія між суб'єктами права, що здійснюється на засадах норм позитивного (державного) права (закону). Крізь призму юридичної доктрини правовідносини розглядаються як взаємодія суб'єктів права, в основі якої лежить правова рівність. Стверджується, що правові відносини повинні розглядатися в контексті юридичної доктрини, виражаючи ідеї права та будучи ґрунтованими на праві як рівній мірі справедливості. Наголошено, що сучасна українська філософія права відстоює ідею невід'ємності людини від права та тягнє до юридичної доктрини.

Ключові слова: правовідносини, законницький підхід, юридична доктрина, ідеї права, міра справедливості.

Резюме

Лятина О. І. Понятие правоотношений в контексте законнической и юридической доктрин.

В статье рассматривается актуальная проблема исследования правоотношений в контексте законнической и юридической доктрин. Соответственно, с позиций законнического подхода правовые отношения определяются как взаимодействие между субъектами права, осуществляемое на основе норм позитивного (государственного) права (закона). Сквозь призму юридической доктрини правоотношения рассматриваются как взаимодействие субъектов права, в основе которого лежит правовое равенство. Утверждается, что правовые отношения должны рассматриваться в контексте юридической доктрини, выражая идеи права и будучи основанными на праве как равной степени справедливости. Отмечено, что современная украинская философия права отстаивает идею неотъемлемости человека от права и тяготеет к юридической доктрини.

Ключевые слова: правоотношения, законнический подход, юридическая доктрина, идеи права, мера справедливости.

Summary

Lyatina O. The notion of legal relations in the context of legalistic and juristic doctrines.

The article describes the actual problem of legal relations research executed in the context of legalistic and juristic doctrines. Accordingly, within legalistic approach legal relations are considered to be interaction between legal subjects performed on the basis of positive (state) law (legislation). Regarded in the light of juristic doctrine, legal relations are viewed as legal subjects interaction based on law equality. It is maintained that legal relations should be viewed in the context of juristic doctrine, expressing legal ideas and being

based on the law as equal extent of justice. It is also mentioned that modern Ukrainian philosophy of law upholds the idea of individual's inalienability from the law and gravitates toward jural doctrine.

Key words: legal relations, legalistic approach, jural doctrine, legal ideas, extent of justice.

Отримано 15.11.2013

УДК 343.352.7

О. Т. ОМЕЛЬЯНОВИЧ

*Олеся Тарасівна Омельянович, студентка
IV курсу юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ БОРТЬБИ ІЗ НЕПРАВОМІРНИМИ ВИГОДАМИ ЗА ЗЛОВЖИВАННЯ ВПЛИВОМ (СТ. 369-2 КК)

Обрання Україною курсу на європейську інтеграцію зумовило необхідність переосмислення та реформування українського антикорупційного законодавства. Ратифікація Верховною Радою України Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією¹, а також Конвенції ООН проти корупції² сприяла появі ряду новел у кримінальному законодавстві України, однією з яких є ст. 369-2 «Зловживання впливом» Кримінального Кодексу України³ (далі – КК), яка вперше передбачила кримінальну відповідальність за діяння, які супроводжують зловживання впливом. *Актуальність* даного дослідження зумовлена необхідністю належного теоретичного осмислення ст. 369-2 КК та її подальшого доопрацювання з метою ефективного правозастосування у сфері охорони встановленого порядку службової діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави та органів місцевого самоврядування.

Слід зазначити, що у кримінально-правовій науці ст. 369-2 КК різною мірою аналізували такі *вчені* як Н. О. Кочерова, П. П. Андрушко, М. І. Хавронюк, М. І. Бакай, Л. П. Брич та ін.. Проте переважна більшість проблем ст. 369-2 КК так і не знайшли свого вирішення і належного законодавчого закріплення. Тож, *завданням* даного дослідження є аналіз ст. 369-2 КК та розробка її нової редакції з урахуванням всіх уточнень.

Для розв'язання визначеного завдання дослідження використовувались такі загальнонаукові і спеціальні наукові *методи*: метод системного аналізу, порівняльно-правовий, функціональний, а також метод моделювання.

Дослідження доцільно почати з аналізу назви статті та її відповідності змісту передбачених діянь. Так, аналіз змісту діянь, передбачених ст. 396-2 КК, дає змогу зробити висновок, що назва ст. 369-2 КК «Зловживання впливом» не кореспондує змісту її диспозицій, які встановлюють кримінальну відповідальність за діяння осіб, що передують впливу на особу, уповноважену на виконання функцій держави. Таким чином, ст. 369-2 КК відповідальності за здійснення впливу на особу, уповноважену на виконання функцій держави, не передбачено, що зумовлює необхідність їх окремої юридичної оцінки. У зв'язку з цим виникає необхідність внесення змін до назви ст. 369-2 КК. З цього приводу М. І. Бакай, зважаючи на автентичну англійську назву даного злочину як *«trading in influence»* у Конвенції ООН проти корупції та Кримінальній конвенції про боротьбу з корупцією, пропонує застосувати термін «торгівля впливом» як такий, що більше відповідає змістовним характеристикам діянь, про які йдеться⁴. На нашу думку, зважаючи на особливості української юридичної техніки, більш правильним буде формулювання назви ст. 369-2 КК як «Пропозиція, обіцянка, надання або одержання неправомірної вигоди за зловживання впливом». Отже, пропонуємо внести зазначені вище зміни до назви ст. 369-2 КК.

Окремої уваги заслуговує невідповідність змісту діянь, передбачених диспозиціями ч. 1 та ч. 2 ст. 369-2 КК, положенням ст. 18 Конвенції ООН проти корупції та ст. 12 Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією.

По-перше, за обома антикорупційними конвенціями кримінально караними визнаються не лише «пропозиція або надання... будь-якої неправомірної вигоди» за здійснення впливу на особу, уповноважену на виконання функцій держави, а й *обіцянка* надання такої неправомірної вигоди за здійснення впливу. Український законодавець при формулюванні ч. 1 і ч. 2 ст. 369-2 КК із незрозумілих причин проігнорував «обіцянку неправомірної вигоди» як одне з діянь, що потребує криміналізації, обмежившись «пропозицією неправомірної вигоди» та «пропозицією здійснити вплив». Очевидно, антикорупційні конвенції не даремно розмежовують обіцянку та пропозицію неправомірної вигоди. М. І. Бакай з цього приводу зазначає, що про обіцянку неправомірної вигоди слід вести мову в тих випадках, коли ініціатива щодо зловживання впливом на певну особу виходить від того, хто має можливість чинити такий вплив. Про пропозицію ж неправомірної вигоди, у свою чергу, слід говорити тоді, коли ініціатором впливу на відповідну особу є суб'єкт, що не